

Примљено: 31.05.2016.			
ОРГ. ЈЕД.	Број	Прилог	Вредност

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме, име једног родитеља и име	Костадиновић, Миодраг, Александар
Датум и место рођења	2. XI 1973. Ниш

Основне студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Филозофски факултет
Студијски програм	Српски језик и књижевност
Звање	Дипломирани филолог за српски језик и књижевност
Година уписа	1992.
Година завршетка	1999.
Просечна оцена	8,74

Магистер студије, магистарске студије

Универзитет	Универзитет у Београду
Факултет	Филолошки факултет
Студијски програм	Наука о књижевности – српски језик и књижевност
Звање	-
Година уписа	1999.
Година завршетка	-
Просечна оцена	10
Научна област	-
Наслов завршног рада	-

Докторске студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Филозофски факултет
Студијски програм	Филологија-наука о књижевности
Година уписа	2013.
Остварен број ЕСПБ бодова	180
Просечна оцена	10,00

НАСЛОВ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Наслов теме докторске дисертације	Слика страног света у српском путопису XIX века
Име и презиме ментора, звање	Горан Максимовић, редовни професор
Број и датум добијања сагласности за тему докторске дисертације	НСВ број 8/18-01-006/15-016; 3. IX 2015.

ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Број страна	Докторска дисертација Александра Костадиновића „Слика страног света у српском путопису XIX века“ има 335 страна и 384 фусноте .
Број поглавља	Докторски дисертација састоји се од УВОДА, 4 поглавља, ЗАКЉУЧКА и ЛИТЕРАТУРЕ. Рад обухвата следећа поглавља: I УВОД (стр. 9–18); II МЕСТО ПУТОПИСА У НАУЦИ О КЊИЖЕВНОСТИ (стр. 19–115) обухвата

	<p>потпоглавље 1. <i>Путопис као предмет научног проучавања</i> са деловима: Статус истраживачке оријентације и проблеми (1.1) и Компаративна имагологија (1.2); и поглавље 2. <i>Проучавање путописа у српској научној традицији</i> са деловима: Почети: истраживачки „компас“ Павла Поповића (2.1), Савремени токови: попуњавање „белина“ на мапи културног памћења (2.2), Путопис XIX века као предмет књижевнонаучног проучавања (2.3);</p> <p>III ЖАНРОВСКА ДЕСКРИПЦИЈА ПУТОПИСА (стр. 116–204) обухвата потпоглавље 1. <i>Генолошки статус путописа</i>, и потпоглавље 2. <i>Домет жанровских дефиниција</i> са деловима: Класична дефиниција и проблем најближег вишег рода (2.1), Структуралистичко поимање жанра и облигаторна дискурзивна својства (2.2), Појам доминанте: нефункционалност као облигаторно својство (2.3), Флексибилнији приступ дефинисању: путовање као облигаторно својство? (2.4), као и потпоглавље 3. <i>Алтернативни модус жанровске концептуализације</i> са следећим деловима: Витгенштајнове „породичне сличности“ и Вајцов „отворени појам“ (3.1), Теорија прототипске категоризације (3.2), Генолошке импликације (3.3), Путопис у светлу прототипске теорије жанрова (3.4);</p> <p>IV МОДЕЛИ ПУТОПИСНЕ ИМАГИНАЦИЈЕ (стр. 205–303) обухвата потпоглавље 1. <i>Путопис и/или „етнографска радња“</i>, и потпоглавље 2. <i>Путничка писма</i> са следећим деловима: Приватна путничка кореспонденција (2.1), Епистоларност као „инструмент“ путописног излагања (2.2), Културно писмо (2.3), као и потпоглавље 3. <i>Учеиће фикције: периферни чланови путописног жанра</i> са деловима: Путописна приповетка (3.1), Путописна мистификација и „путопис из друге руке“ (3.2), Комичка обрада путописа: пародија и травестија (3.3);</p> <p>V ЗАКЉУЧАК (стр. 304–309);</p> <p>VI ЛИТЕРАТУРА (стр. 310–335).</p>
Број слика (шема, графика)	1 графика (стр. 186). Преузет из: Howard Mancing, „Prototypes of Genre in Cervantes' <i>Novelas ejemplares</i> “, <i>Cervantes: Bulletin of the Cervantes Society of America</i> , 20/2 (2000), pp. 127–150.
Број табела	-
Број прилога	-
Број библиографских јединица	253 библиографске јединице : извори (36), секундарна литература (206), енциклопедије и речници (11).

**ПРИКАЗ НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КАНДИДАТА
који садрже резултате истраживања у оквиру докторске дисертације**

Р. бр.	Аутор-и, наслов, часопис, година, број волумена, странице	Категорија
1	<p>Александар Костадиновић, „Путничка пројекција интима: путописна прича Милана Јовановића Морског“, у: <i>Наука и савремени универзитет I</i>, тематски зборник радова са научног скупа одржаног на Филозофском факултету у Нишу 10. и 11. новембра 2011. године, Филозофски факултет у Нишу, Ниш 2012, стр. 205–220.</p> <p>У раду су анализиране поетичке и генолошке одлике путописне прозе Милана Јовановића Морског. Посебна пажња посвећена је текстовима окупљеним у књизи <i>С мора и са сува</i> (1892), који се жанровски могу одредити као „путописна приповетка“. У њима је наратив заснован на „путовању као типу радње и путницима као носиоцима радње“, а проблеми другог, културног идентитета и разлике представљају средишњу преокупацију и извор сижејне динамике. Аутор рада долази до закључка да се путописна приповетка („путничка новела“) може издвојити као посебан поджанр у српској књижевности XIX века, чија се генеза (појава) у књижевној историографији првенствено везивала за раздобље између два светска рата.</p> <p>Резултати овог рада заступљени су у сегменту „Путописна приповетка“ (3.1) четвртог поглавља докторске дисертације (<i>Модел путописне имагинације</i>).</p>	M33
2	<p>Jan Borm (prevod Aleksandar M. Kostadinović), „Određivanje puta: o putopisu, putničkoj književnosti i terminologiji“, „Defining Travel: On the Travel Book, Travel Writing and Terminology“, <i>Philologia Mediana</i>, V/5 (2013), str. 607–621.</p> <p>Преводилачки рад кандидата. У питању је фундаментални теоријски оглед англисте Јана Борма [Jan Borm] у којем је понуђен преглед релевантних жанровских одређена путописа као књижевно-</p>	M51

	<p>документарне врсте и предложена дефиниција по којој су „нефикционалност“, „аутобиографичност“ и „тематика путовања“ доминантне карактеристике овог жанра. Поред тога, аутор огледа предлаже дистинкцију између појмова „путничке књижевности“ [„travel literature“/„travel writing“], као тематске категорије, и „путписа“ [„travelogue“/„travel book“], као жанровске скупине.</p> <p>Резултати овог рада употребљени су и надовођени у сегменту „Појам доминанте: нефикционалност као облигаторно својство“ (2.3) трећег поглавља докторске дисертације (<i>Жанровска дескрипција путописа</i>).</p>	
3	<p>Александар Костадиновић, „На развалинама места немогућих за живот“, у: <i>Градина</i> (Ниш), нова серија, бр. 62–63 (2014), стр. 21–28.</p> <p>У раду се разматра поетски опус Дејана Илића, важног представника постверистичке оријентације у савременом српском песништву. Посебан истраживачки нагласак овде је на оним песничким књигама у којима простор и путовање – тј. измештање из једног простора у други, постају кључне преокупације песника. Као погодан методолошки оквир за тумачење песништва таквог семантичког усмерења послужиле су „итеролошке“ идеје Мишела Битора и „номадолошке“ поставке Жила Делеза, као и уопште културалне студије које у средиште своје пажње постављају историју и анализу путничких пракси, те њима примерене социјалне, економске и текстуалне облике.</p> <p>Значај и домети интердисциплинарних проучавања која се обично именују као „култура путовања“ [„Reisekultur“] разматрани су у сегменту „Репутација путописа у хуманистичким наукама“ (1.1.1) другог поглавља докторске дисертације (<i>Место путописа у науци о књижевности</i>).</p>	M53
4	<p>Александар Костадиновић, „Стих и пукотина. 'Урбани десетерац' Мирослава Максимовића“, Израз и огледало, КИЗ Алтера, 2010, стр. 91–116.</p> <p>У раду се разматра феномен „тежње за позитивном различитошћу“, који се састоји у томе да се позитивни социјални (национални) идентитет гради кроз супротстављање другим социјалним (националним) колективима и кроз опозитно вредновање сопства и другости. Посебан облик овако конструисаних вредносних и семантичких опозиција („своје“/„туђе“, „домаће“/„страно“) представља однос који се формира према одређеним књижевним поступцима (конкретно, стиховним облицима) у одређеним књижевним раздобљима и ауторским поетикама.</p> <p>Опозитна евалуација као основа аутимагинативног и хетероимагинативног представљања образложена је у сегменту „Имаголошка читања: појмовни оквир“ (1.2.2) другог поглавља докторске дисертације (<i>Место путописа у науци о књижевности</i>).</p>	M42
5	<p>Александар Костадиновић, „Стереотип и иронија: још о вертеризму и Лази Лазаревићу“, у: <i>Philologia Mediana</i>, VIII/8 (2016).</p> <p>У раду се аналитички приступа имаголошким аспектима „Швабице“ Лазе Лазаревића, с нагласком на релацијама које се успостављају према немачкој култури и књижевности. Аутор рада посебно разматра реторичку функцију ироније, као фигуре с амбивалентном вредношћу која истовремено омогућава проблематизовање и уписивање етничких и националних стереотипа.</p> <p>Опозитна евалуација као основа аутимагинативног и хетероимагинативног представљања образложена је у сегменту „Имаголошка читања: појмовни оквир“ (1.2.2) другог поглавља докторске дисертације (<i>Место путописа у науци о књижевности</i>).</p>	M51
6	<p>Александар Костадиновић, „Појам 'породичних сличности' и његова примена у генологији“, у: <i>Наука и савремени универзитет I</i>, тематски зборник радова са научног скупа одржаног на Филозофском факултету у Нишу 2015. године, Филозофски факултет у Нишу, Ниш 2016.</p> <p>У раду се разматрају епистемолошке консеквенце Витгенштајновог концепта „породичних сличности“ [„Familienähnlichkeit“] и важност овог филозофског појма за појаву нових генолошких концептуализација. Најпре је дат осврт на разне потешкоће које се јављају при покушају дефинисања путописног жанра, а које потичу од рестрикција наметнутих аристотеловским моделом категоризације. У другом делу рада разматра се могућност примене Витгенштајновог концепта приликом дефинисања и дескрипције жанрова: указује се на употребу овог појма у когнитивној психологији (Еленор Рош), естетици (Морис Вајц) и науци о књижевности, нарочито теорији жанрова (Мари-Лор Рајан).</p> <p>Проблему различитих типова жанровских карактеризација и различитим могућностима њихове примене посвећено је треће поглавље докторске дисертације (<i>Жанровска дескрипција путописа</i>).</p>	M33

НАПОМЕНА: уколико је кандидат објавио више од 3 рада, додати нове редове у овај део документа

ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА ЗА ОДБРАНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат испуњава услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета у Нишу и Статутом Филозофског факултета Универзитета у Нишу.

ДА НЕ

образложење

ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кратак опис појединих делова дисертације (до 500 речи)

Предмет докторске дисертације Александра Костадиновића, под насловом *Слика страног света у српском путопису XIX века*, јесу представе страних земаља, култура и нација заступљених у путописима насталим на српском књижевном простору током XIX stoleћа. Теоријско-методолошка оријентација у великој мери је имплицирана самом формулацијом теме, па је и термин „слика“ усклађен с номенклатуром важећом у оквиру литерарне имагологије као поддисциплине књижевне компаратистике: овим термином означавају се менталне и/или дискурзивне репрезентације (репутације) неке групе, етничитета или нације.

У поглављу „Увод“ детаљно је образложен одабрани истраживачки корпус дисертације. Подвлачећи

важност жанровског, хронолошког и националног критеријума, кандидат посебну пажњу посвећује тематском аспекту проучаваних текстова које одређује као „написе о простору којем приповедна инстанца (путописац) додељује статус националног туђег простора“. Опмињући на евентуалне политичке контроверзе које могу произвести појмови „домаћег“/„страног“ националног простора, А. Костадиновић констатује традиционално књижевнонаучно фаворизовање оних путописних састава који су извештавали о домаћем тлу, јер им је била приписивана пресудна важност у процесу аутоидентификације српске нације. Кандидат упозорава на чињеницу да је реч о неоснованој предрасуди пошто ни путописи другачије просторно-географске оријентације (на страни културни и национални простор) нису били без значаја у процесу инвенције и моделовања националног идентитета. Идентитет једне нације формира се у великој мери и на основу слика других народа, држава и култура (тзв. „опозитни идентитет“) јер поређење с другим омогућава представницима једне нације разумевање и/или изумевање тога ко су они, захваљујући артикулацији тога ко они нису.

Настојећи да провери хипотезу, по којој је управо путописни жанр кључно место књижевне артикулације поменутог опозитног идентитета, А. Костадиновић у поглављу „Место путописа у науци о књижевности“ најпре разматра досадашњи статус и значај путописа у литерарним студијама, као и у другим областима хуманистике; а потом, у наредном сегменту наведеног поглавља („Компаративна имагологија“) даје преглед развоја имагологије, њеног концептуалног апарата, теоријско-методолошких и идеолошких претпоставки.

Наиме, мултикултуралност као резултат политичке, информатичке и технолошке глобализације, као и повећане мобилности становништва и појачаних миграционих процеса, трансформисала је читаво савремено друштво и културу, хуманистичке науке, па и науку о књижевности. „Културални преокрет“ преобразио је компаративну књижевност у „дисциплину која се бави сусретом“, у „изучавање културног посредовања“, у „знање о сусретању“. У тако преосмишљеној компаратистици путопис као предмет проучавања и имаголошка истраживачка оријентација задобијају средишње место и значај. Путопис је, тако, дошао у средиште истраживачке пажње као важно подручје репрезентације другог, на чему су инсистирале разноврсне и често дивергентне теоријско-методолошке оријентације (постколонијална критика, родне студије, књижевна имагологија). У ствари, појава путописног жанра (у модерном смислу те речи) и експанзија тзв. етничких репрезентација на европском тлу у значајној мери се поклапају у времену: „националне карактеризације“ (атрибуирање специфичних обележја одређеним народима), иако прилично стар културни феномен, задобијају посебан значај током ренесансе, када и отпочиње „златно доба путовања“ и путописања. На основу наведеног, кандидат закључује да су текстови путописне фигурације/жанровске припадности нарочито подложни имаголошкој анализи, тј. да представљају тзв. „имаготипске текстове“, без обзира да ли се имагологија поистовећује с огранком књижевне компаратистике, што је њено уже, традиционално и уобичајено значење; или се овим термином означавају разноврсни научни приступи/дисциплине који за свој основни предмет имају етничке слике и представе (постколонијализам, симболичка географија, социјална психологија).

Како акт изрицања става да путописни састави представљају имаготипске текстове (тј. ону врсту написа који у оквиру литерарног поља на пресудан начин утичу на обликовање и ширење културних и етничких представа) јесте истовремено и чин генолошке карактеризације, кандидат долази до закључка да су имаголошки и генолошки проблеми међусобно тесно повезана, те да је заобилажење питања жанровских конвенција приликом тумачења националних репрезентација у књижевном тексту методолошки неоправдано. Утемељено на оваквом схватању, средишње поглавље „Жанровска дескрипција путописа“ третира проблем жанровских погодби, у овом случају путописних конвенција, као предуслова који омогућавају формирање слике страног света у књижевном делу.

С обзиром на релативно позну и не сасвим једногласну генолошку легитимизацију путописног жанра, ово поглавље дисертације истовремено представља покушај жанровске дескрипције путописа, али и разматрање низа метажанровских питања и проблема. Први део овог поглавља посвећен је епистемолошким решењима уграђеним у традиционално учење о књижевној таксономији и методолошким претпоставкама „класичне генологије“. Управо ове епистемолошко-методолошке претпоставке кандидат сматра главним инхибирајућим фактором који спречава успешну концептуализацију путописног жанра, због чега ће алтернативни генолошки приступ потражити у когнитивној истраживачкој оријентацији као доминантној методолошкој струји у савременој хуманистици: конкретно, у филозофско-естетичком учењу Лудвига Витгенштајна (и његових следбеника) о „породичним сличностима“ и у когнитивно-психолошкој теорији Еленор Рош о тзв. „прототипској категоризацији“. Усвајајући ове методолошке претпоставке и разматрањем низа жанровских дефиниција/дескрипција путописа, А. Костадиновић долази до закључка да је путопис жанр који се одликује следећим низом релевантних (али не и нужних) карактеристика: 1) путовањем као „важним условом текстуалне производње“, 2) нефикционалношћу, 3) чином културалног превођења, 4) аутобиографичношћу (идентитет аутора, наратора и протагонисте) и 5) прозним вербалним модусом.

На основу спроведене жанровске дескрипције путописа, кандидат долази до закључка да је имаготипичност путописног жанра „парадоксална“ јер се остварује захваљујући (или упркос) унутрашњим тензијама које карактеришу овај жанр: наиме, тематски аспект путописа (сусрет с другим, слике другог) и његов референцијални модус (фактуалност), према учењу водећег имаголога данашњице Јупа Лерсена [Joep Leerssen], представљају у имаголошком смислу две тежње супротног смера, две тенденције које резултују различитим типовима дискурса: 1) „имаготипским исказима“ и 2) „емпиријским обавештајним исказима“. У поглављу „Модел путописне имагинације“ кандидат разматра интерференцију путописања са различитим дискурским праксама (етнографијом, епистолографијом, фикцијом и др.), понудивши једну од могућих типологија путописнога казивања. тј. преглед путописних поджанрова XIX века, који чине: 1) „наративне етнографије“ и

„научни путопис“, 2) „путопис у писмима“, 3) „путописни есеј“ („културно писмо“), 4) „путописне приповетке“ („путничке новеле“), 5) „путописне мистификације“, 6) „путописне пародије“ и 7) „путописне травестије“. Ове путописне супспеције аналитички су разматране на одабраним текстовима аутора као што су: Јоаким Вујић, Илија Берић, Константин Богдановић, Љубомир Ненадовић, Милан Јовановић Морски, Чедомиљ Мијатовић, Симо Матавуљ и др. Путописни поджанрови у овој дисертацији третирају се као разноврсни модуси одношења и успостављања напетости/равнотеже између поменутих имаготипских и емпиријских обавештајних исказа, те као различити системи морфолошких, реторичких и идеолошких погодби на основу којих се на специфичан начин обликује књижевна слика страног света.

На крају, у „Закључку“ дисертације, сумирајући резултате истраживања, кандидат наглашава да онтолошка различитост социјалних и књижевних етничких репрезентација подразумева и укидање нужног односа еквиваленције међу њима, те да захтева и њихову сасвим различиту концептуализацију. Ако је менталне представе могуће идентификовати са „сликама у главама реалних људи“, књижевне представе не треба изједначавати са „сликама у главама фиктивних људи“, услед чега А. Костадиновић књижевну слику и одређује као „укупан резултат текстуалне конструкције која своје полазиште има у имаготипским исказима или представама“. Осим тога, на основу аналитичког разматрања различитих путописних поджанрова, како оних обележених нефикционалном доминантом и „жанровском усмереношћу на истину“ (као што су „наративна етнографија“ и „путничка писма“), тако и оних који показују различит степен и модусе фикционализације („путничка новела“, мистификација, пародија, травестија), евидентно је да њихова имагинативна дејственост, као моћ обликовања и дисеминације ентничких представа, не кореспондира нужно нити са степеном заступљености имаготипских исказа, нити са тенденцијом ка фактуалном дискурсу, већ првенствено са естетским деловањем текста.

ВРЕДНОВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ниво остваривања постављених циљева из пријаве докторске дисертације (до 200 речи)

На основу поређења са циљевима истраживања које је кандидат поставио у пријави докторске дисертације може се констатовати да је основни постављени циљ, тј. „дескрипција жанровско-морфолошких и реторичко-идеолошких механизма за обликовање слике другог у српским путописима“, као и „успостављање типологије различитих перцептивно-имагинативних модела“ путописног представљања страних нација и културних простора у потпуности остварен.

С друге стране, приметно је да у дисертацији није подједнака пажња посвећена аутофункционалном и синфункционалном аспекту књижевних слика. Очигледно је да је у средишту истраживачке пажње кандидата био њихов синфункционални аспект, тј. одношење имаготипских исказа према осталим елементима структуре књижевног текста, док су интертекстуална природа књижевних слика и њихова традицијска (књижевна и друштвена) заснованост остали у другом плану. Оваква истраживачка концепција у великој мери произлази из чињенице да се кандидат методолошки определио за ону варијанту имаголошких истраживања која настоји да сачува свој изворни карактер и припадност науци о књижевности.

Вредновање значаја и научног доприноса резултата дисертације (до 200 речи)

Значај и допринос резултата докторске дисертације Александра Костадиновића проистиче из чињенице да српски путопис XIX века, нарочито онај тип који извештава о страном националном и културном простору, иде у ред најмање познатих и проучених токова тзв. нове српске књижевности, те да ова врста истраживања има донекле пионирски карактер пошто се једним својим делом заснива на проучавању до сада непознатих или мало проучених књижевних чињеница, аутора и/или текстова.

С обзиром на досадашњу незнатну истраженост релевантне књижевне грађе, кандидат није претендовао нити је остварио синтетички увид у развој српске путописне прозе XIX stoleћа, али се зато као оригиналан научни допринос ове дисертације могу навести следећи резултати: 1) понуђена концептуализација жанрова, заснована на учењима когнитивне психологије, лингвистике и поетике, која представља новост у оквиру науке о књижевности на српском говорном подручју, 2) понуђена жанровска дескрипција путописа и типологија путописних поджанрова као различитих модела за обликовање слике страног света, 3) покушај ревизије одређених имаголошких ставова, те прецизнијег методолошког одвајања имагологије од других сродних хуманистичких дисциплина (социјална психологија, антропологија) кроз указивање на специфичности њеног предмета проучавања.

Оцена самосталности научног рада кандидата (до 100 речи)

Истраживање је у целости реализовано на самосталан и оригиналан начин, обухвата научно поље недовољно истражено у српској књижевној историографији, те као такво представља вредан допринос савременој науци о књижевности.

ЗАКЉУЧАК (до 100 речи)

На основу укупне позитивне оцене текста докторске дисертације "Слика страног света у српском путопису XIX века", комисија предлаже ННВ Филозофског факултета Универзитета у Нишу, као и Научно стручном већу за друштвене и хуманистичке науке Универзитета у Нишу, да извештај о оцени урађене докторске дисертације прихвати а кандидату Александру Костадиновићу одобри јавну одбрану.

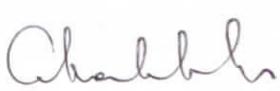
КОМИСИЈА

Број одлуке ННВ о именовану Комисије

8/18-01-004/ 16-026

Датум именовања Комисије

23. мај 2016.

Р. бр.	Име и презиме, звање		Потпис
1.	Радослав Ераковић, ванредни професор		
	Српска и јужнословенске књижевности	Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	
2.	Горан Максимовић, редовни професор		
	Српска и компаративна књижевност	Филозофски факултет Универзитета у Нишу	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	
3.	Снежана Милосављевић Милић, редовни професор		
	Српска и компаративна књижевност	Филозофски факултет Универзитета у Нишу	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	

Датум и место:

Ниш, 30. мај 2016.